

CRESTAULTA ina culegna ord il temps da bronz (sper Lumbrein-Surin)

da Robert Capeder tenor Walo Burkard

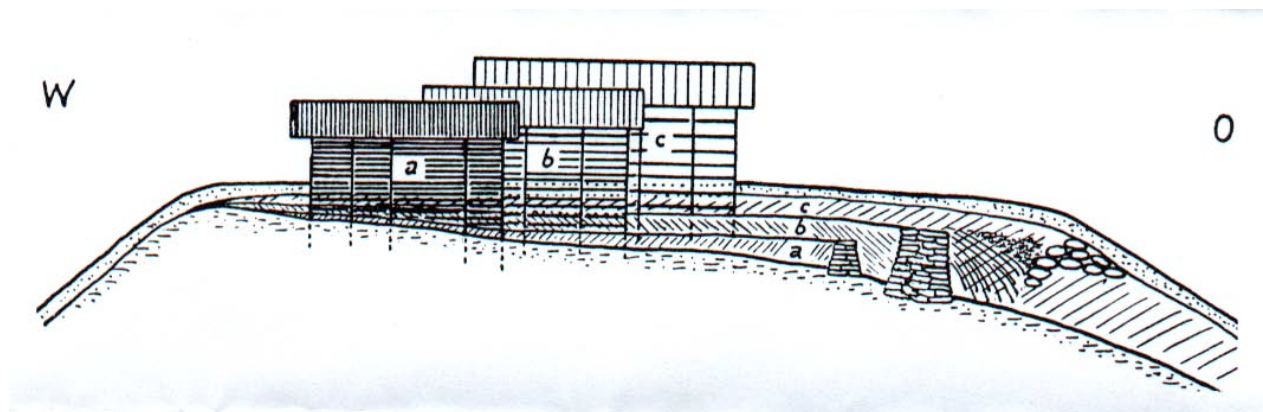
La culegna Crestaulta sesanfla sin territori dalla vischnaunca da Lumbrein ella vischinonza digl uclaun Surin.

Il nivo dalla culegna corrispunda al plaun dil vitg da Surin. (skizza: situaziun geografica)

Il fiep da ca. 12 m ladezia che schei denteren ei probabamein in vegl létg dil Glogn. La culegna sesanfla sin grep sil qual igl ei seformau morenas. Dalla vart dil vest sesanfla ina buna fontauna d'aua. La part el sid ha ina pintga terassa davontier. Ina vietta da sulada meina naven dil fiep sin il crest. La vart encunter vest ei fetg teissa e grepusa tochen giu encunter la val. Las ulteriuras varts ein medemamein teissas denton surcarschidas cun fein ed jarva.

Igl onn 1935 ha Walo Burkard da Cuera, perscrutader da historia primitiva e selvicultur circuita, perscrutau la culegna da Crestaulta. El tom V dallas monografias sur dalla historia primitiva, edius dalla societad svizra da perscrutaziun, ha el descret ils resultats dallas excavaziuns a Crestaulta.

Burkart ha anflau treis sdremas da cultura ord il temps da bronz, che cumpeglian tuttas treis ensemmen 5 - 600 onns. La sdrema giufuns datescha ord il temps vegl da bronz cun l'entschatta el 18avel ni sil pli tard 17avel tschentaner avon Christus. La secunda sdrema auda all'entschatta dil temps miez da bronz (Hügelgräberkultur der unteren Schweiz), pia el temps da ca. 1500 - 1300 avon Chr.. La tiarza sdrema da cultura croda ella fasa finala dil temps miez da bronz, pia ca. 1200 - 1100 avon Chr. (skizza: profil)

profil

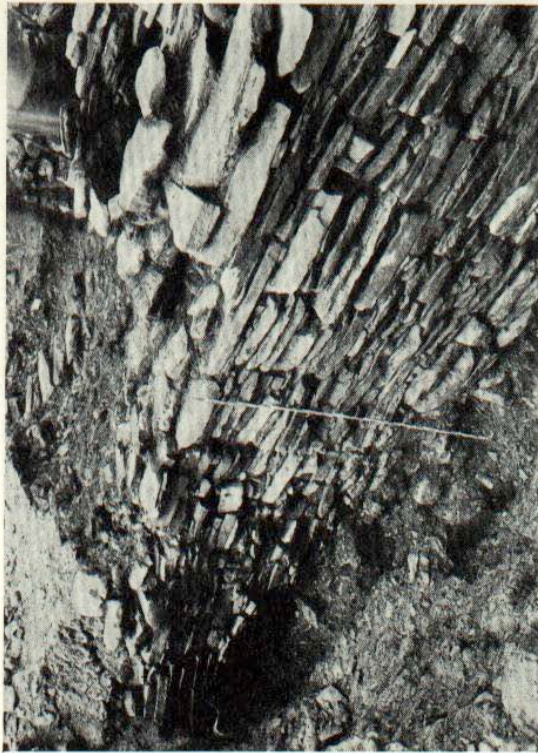
Situaziun geografica

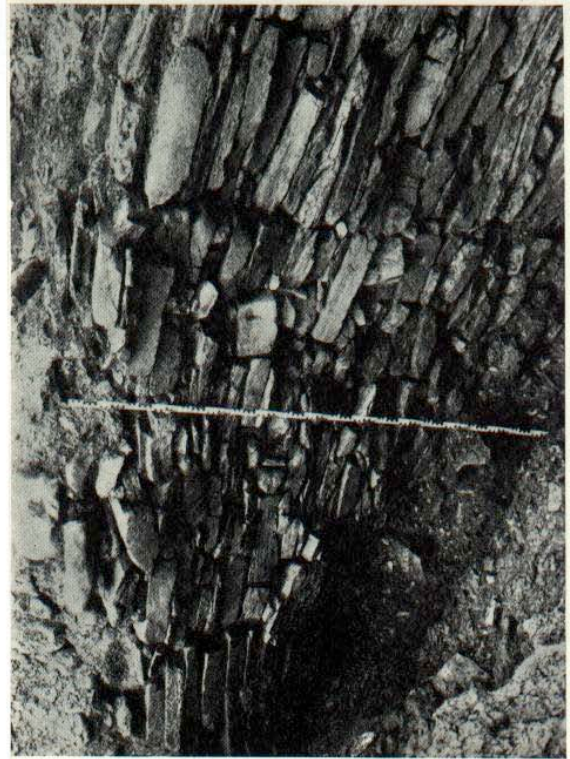
Piz Regina 2527 m	Piz Aul 3114 m	Sernanastgatobel
-------------------	----------------	------------------

Mir II, front

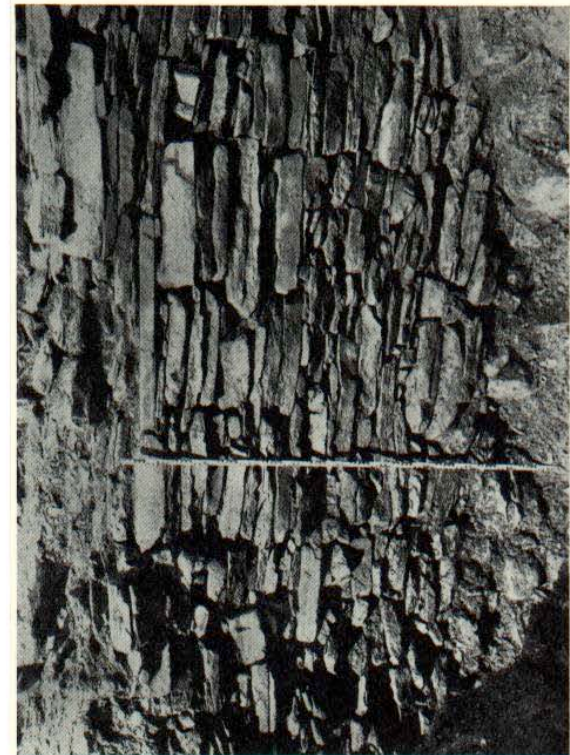
Mir II, part sid

Mirs

Mirs I e II cun tschalèr

Mir II, zona amiez

Ils habitonts da Crestaulta possedeavan tegias spaziusas cun in fundament da 6 - 7 m sin 3 - 5 m.. Probabel er'ei casas da culmar dad in'alzada che cupegliava ina stanza da habitar e Cuschinar ed ina stanza da durmir. Ina tala casa pudeva dar plaz ad ina famiglia da 8 - 10 persunas. En tut han ins anflau 7 fundaments da talas casa, numnadamein ina ella sdrema giufuns e mintgamai 3 ellas duas suandontas sdremas da cultura. Cunquei ch'ins ha excavau mo la mesadad dalla culegna san ins quintar chei eri 12 - 14 casas, pia eran 4 - 5 casas habitadas en mintga epoca. Sch'ins quenta che en mintga casa vivevien 8 - 10 persunas sche san ins quintar che 30 - 40 persunas vivevien a Crestaulta. Las casas eran postadas sin fermes pals che eran circumdai da crappa per dar sustegn. Las biaras da quellas ruosnas eran aunc fetg bein veseivlas, ils pals denton eran smarschi. Denter ils pals sesanflava lenna rodonda che ligiavan ils pals in cun l'auter. Ins ha anflau differenta tocca da tala lenna. Sisum eran ils pals ligiai cun ischentgels e sin quels era probabel tschentau in tetg da slondas. Ils plantschius dallas stanzas eran per part curclai cun in gatter da lenn (probabel las combras) per part cun plattas ni era mo pigiamet. Dil temps dils habitonts da Crestaulta era quei crest buca planivs sco oz, mo la zona el vest haveva in pign plaun nua ch'ins ha era baghegiau las empremas casas. L'ulteriura part ei plaun a plaun vegnida ulivada ed enramada cun mirs, per part eisi era vegniu eregiu mirs da sustegn in da quels schizun cun ina ladezia da 1,5 m ed ina altezia da 3 m dalla quala Burkart gi che quei seigi ina dallas pli aultas construcziuns da quella sort ord il temps da bronz ellas alps en Svizra (probabel era en Europa). Forsa survevan quels mirs era per schurmetg encunter eveniments guerils. La situaziun da Crestaulta ei bein era mussament ch'ins hagi tscherniu quei liug da habitar ord motivs da schurnetg, pertgei las spundas teissas sin mintga vart eran fetg favoreivlas per sedefender. Sin la vart ost quenta Burkart da haver anflau in rempar da defensiun cun in foss davostier. La via che meina sin la culegna ei da sulada e ca. 1 m lada e sisum enramada cun crappa per engreviar l'attacca agl inimitg.

Horizonts da habitar

Las treis sdremas da cultura ein buca trasatras levamein d'enconuscher, il meglier bein el cantun sidvest. Ils deposits da cultura han el vest ina profunditad da mo 0.5 m, egl ost encuntercomi ina altezia da tochen 3 m. Il horizont da habitar giufuns schai direct sin la morena e las sdremas da barschament denter quei horizont ed il secund e tierz che schain sisu lein enconuscher che la nova sdrema da cultura ei mintgamai vegnida formada suenter in barschament baghegiont las casas novas sin la mischiera dil barschament.

Da tgei vivevan ils habitonts da Crestaulta ?

Ord igl inventari dallas excavaziuns san ins enconuscher ch'els eran purs e pasturs che recaltgavan lur da viver per gronda part ord il strebel terren muntagnard. Ord mintga sdrema da cultura han ins anflau bia ossa d'animals che derivan per 97% da animals da casa, il grond diember ei ossa da tschanc, caura, vacca e piertg. Restonzas da tgauns e cavals ein fetg raras, dil cavagl eisi vegniu anflau in sulet ies. Las pli numerusas ein las restonzas dil tschanc, cun 450 tocs ei quei pli che la mesadad dils animals da casa. D'animals selvadis han ins anflau ossa da muntaniala, digl uors, dalla fiergna, dil gat selvadi, dil

piertg selvadi, dalla tscharfa, dil camutsch, dil capricorn e digl ur (bov selvadi).

Ils utschals ein representai cun ossa dalla tschuetta dil corv e digl urlaun. Per ils habitonts da Crestaulta haveva la catscha buca gest gronda muntada, mo 3% dall'ossa anflada deriva da animals selvadis.

Ils animals da casa vegnevan buca teni en nuegls e segiramein buca sin la culegna, pertgei ei maunca indezis che savessen afirmar quei. Essend ch'il clima dil temps da bronz era migeivels setenevan ils animals si el liber, sin pastiras ed egl uaul. Per part vegnan els ad esser stai sut pastur als quals ils tgauns survevan sco guardians. Ins sa era simaginar ch'ins veva constriu claus.

L'idea che ils Rets d'avon igl imperi roman vivevien en emprema lingia dalla catscha po buca valer per ils habitonts da Crestaulta (mo 3% ossa da selvadi). Els eran pia gia sin in pli ault scalem da cultura.

Ils differents pézs ord bronz ch'ins ha anflau lein suponer ch'ils animals selvadis vegnevan sittai cun artg e paliet, animals pli gronds sco p.ex. igl uors vegnevan probabel mazzai cun la lonscha eventual era pegliai en clauders.

Sper il provediment cun carn giugava era l'agricultura ina impurtonta rolla. Ella sdrema da cultura sisum han ins anflau entirs ignivs da grauns-dumiec. Dr. Thomann dil Plantahof ha intercuretg quels grauns e scriva: "Die Körner sind spröde, schwarz wie Kohle, im Inneren porös, jedoch in der Form gut erhalten. Es handelt sich fast durchwegs um bespelzte Gerste. Nur im Inhalt eines ganz erhaltenen Topfes wurde auch Weizen vorgefunden."

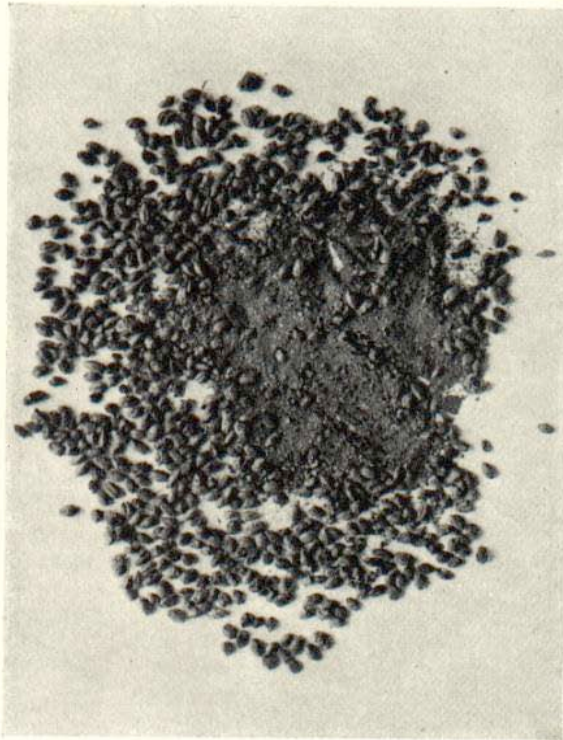
Ella secunda sdrema da cultura han ins era anflau fava. La medema sort fava han ins era anflau ellas palisadas, principalmein ella Svizra franzosa.

Bia indezis muossan che in barschament ha devastau la culegna da Crestaulta. Las provisiuns da graun e fretgs, che vegnevan conservadas en grond ruogs, ein vegnidas satradas sut da tuttas sorts material e rumien ed ein aschia vegnidas preservadas dil fiug. Ella gronda calira ein ellas denton vegnidas midadas en cotgla. La fava, vegneva da quei temps, sco per part era aunc oz, mischedada cun dumiec per far paun. La farcla da bronz ch'ins ha anflau ei in mussament che il graun vegneva raccoltaus sco tier nus avon empau onns. Igl uaffen anflau ei ina fuorma primitiva dalla farcla. In tal exemplar han ins aunc anflau a Mutta - Falera.

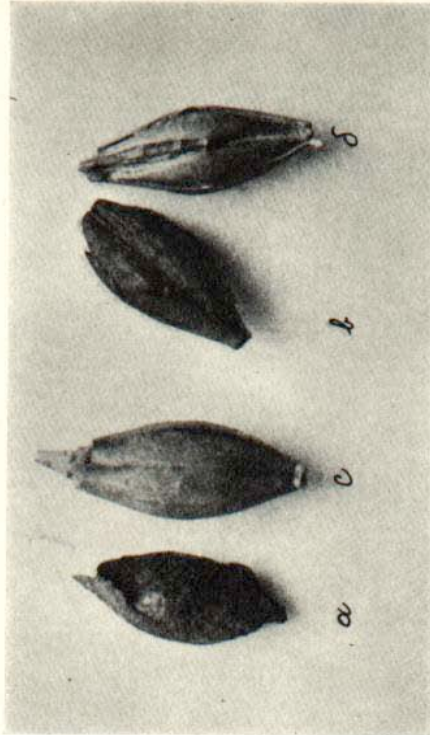
Denter las 11 fueinas anfladas crei Burkart era da haver cattau in fuorn. Quella fueina era cuvretga cun ina cozza da tschendra da 35 cm grossezia. La tschendra curclava era il plaz davon la fueina en ina dimensiun da ca. 2 m quadrats. Quater ruosnas da pals davon la fueina lein supponer che quels purtavien in tetg. Tut quei ein mussaments che l'agricultura exista gia 3500 onns en nossa vallada.

Il fretg per il custeivel paun ei pia vegnius tgiraus duront tschentaners, gie duront milleneris cun gronda carezia.

Graun e fava

Grauns-dumiec

a e b : anflau a Crestaulta,
 b e c : dumiec modern da duas Lingias
 a e c : part davos; b e d : part davon

Dumiec da Crestaulta

Fava da Crestaulta

Phot. Dr. Thoman, Landquart

Sorts da lenna.

La lenna che ei vegnida duvrada a Crestaulta han ins saviu identificar ord squetschs da feglia en l'arschella ed ord ils rests da cotgla dalla lenna barschada. Ins ha per smarvegl stiu constatar che il pegn che ei oz fetg derasaus etadem la Lumnezia maunca. Las travs eran ord viez che ei oz d'anflar plitost anoviars. Dasperas han ins aunc anflau il tieu ed il ruver che ein strusch d'anflar etadem la Lumnezia. Quei ei in mussament ch'il clima dil temps da bronz era in bionton pli migeivels che oz.

Dallas sorts caglias han ins constatu ch'ei existeva igl ogn, il coller, la cagliamorta ed il curnal.

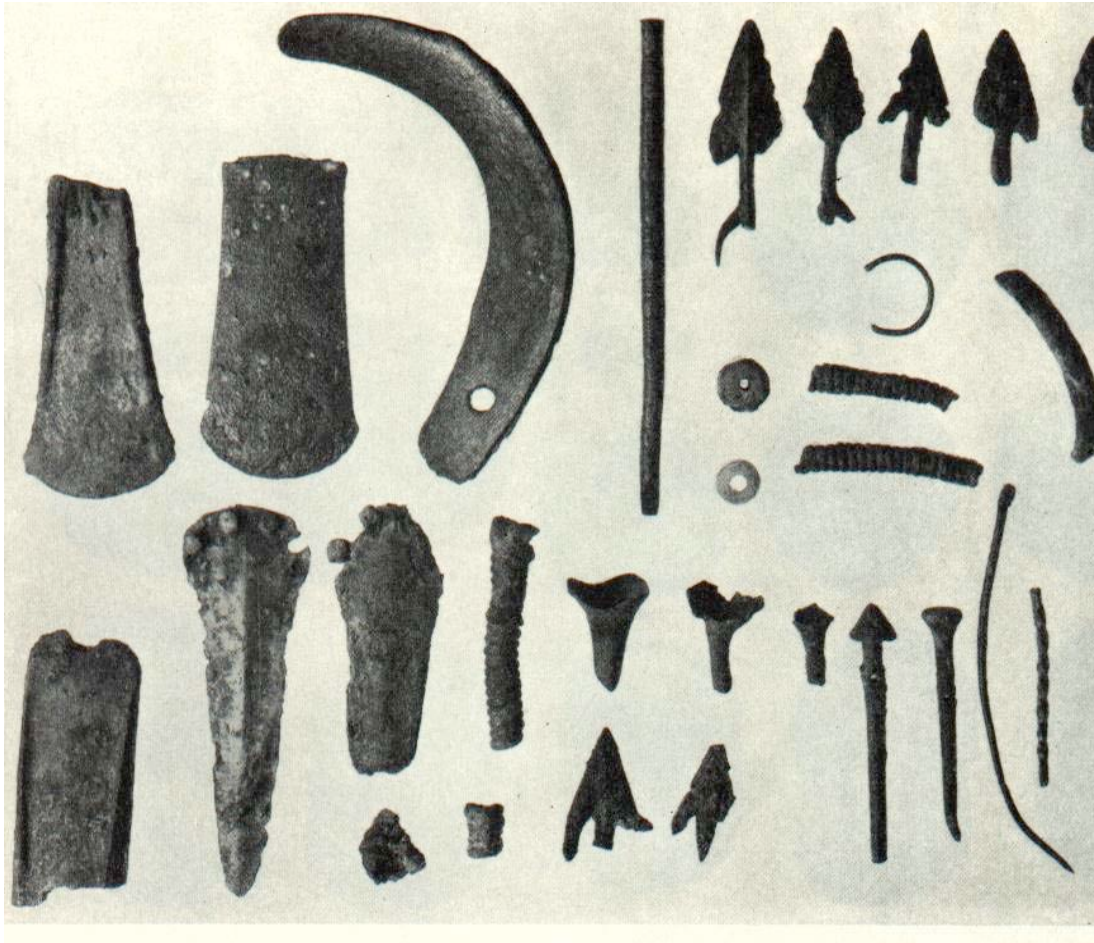
Bronz

A Crestaulta han ins anflau: 3 cugnadas, 2 stillets, 7 pézs da lonscha, 1 farcla, 4 guilas da differentas sorts, 3 objects en fuorma da dartguir dals quals ins sa buca propi definir a tgei quels survevan. Tals dartguirs han ins anflau negliu en Svizra. Dapli han ins anflau in diember rulas da fil, probabel tocs da cadeinas (da culiez) e 2 tocs d'in bratschelet sco era in pign ani da bronz. Quels objects da bronz survevan sco armas, sco uaffens e sco ornaments. Ultra da quei han ins aunc anflau caussas che ein buca pusseivlas da definir. Entuorn ina fueina sesanflavan daguots da bronz che lein suponer che quella fueina vegneva duvrada per cular il metal. Ils habitonts da Crestaulta fagevan per part sez lur uaffens, armas ed ornaments. Ils ornaments el bratschelet muossan ch'els havevan in fin senn per igl art.

Dabia ornaments da bronz han ins anflau pli tard, igl onn 1948 el santeri dallas femnas, sur dil qual nus vegnin ad udir pli tard zatgei. Ella sdrema amiez han ins anflau sper in fuorn da ceramica ina curiosa crusta da crappa. L'examinaziun da quella lai concluder ch'ins hagi cun success empruau da gudignar irom. Sper quellus crustas eran aunc tocs crappa da color verda. Quella crappa formava probablamein la preit dil fuorn el qual ei vegneva culau igl irom. Las pli maneivlas derivonzas d'irom sesanflavan ad Arosa, a Filisur ed a Cresta. Han ils avdonts da Crestaulta retratg il material da leu ni han els anflau tal ella vischinonza, forsa ella schinumnada tauna dad aur en Val Miedra? Seigi sco ei vegli, nus stein avon il fatg ch'ei vegneva luvrau cun irom el temps da bronz. Sch'ei setracta era mo dad ina pintga entschatta sche muossa quei tuttina che ils vegls habitonts dalla Lumnezia havevan contonschiu in ault scalem cultural avon il qual nus stuein far la duida reverenza. In legn ei bein danunder ch'els survegnevan il zinn per cular il bronz. Burkart scriva: "Ins astga forsa patertgar alla anflada d'in depot ord in temps pli tard ad Aschera che cunteneva sper il bronz ed igl irom era ina culaziun ord zinn fetg schuber.

Marcadonts savevan pia cumprar quei metal.

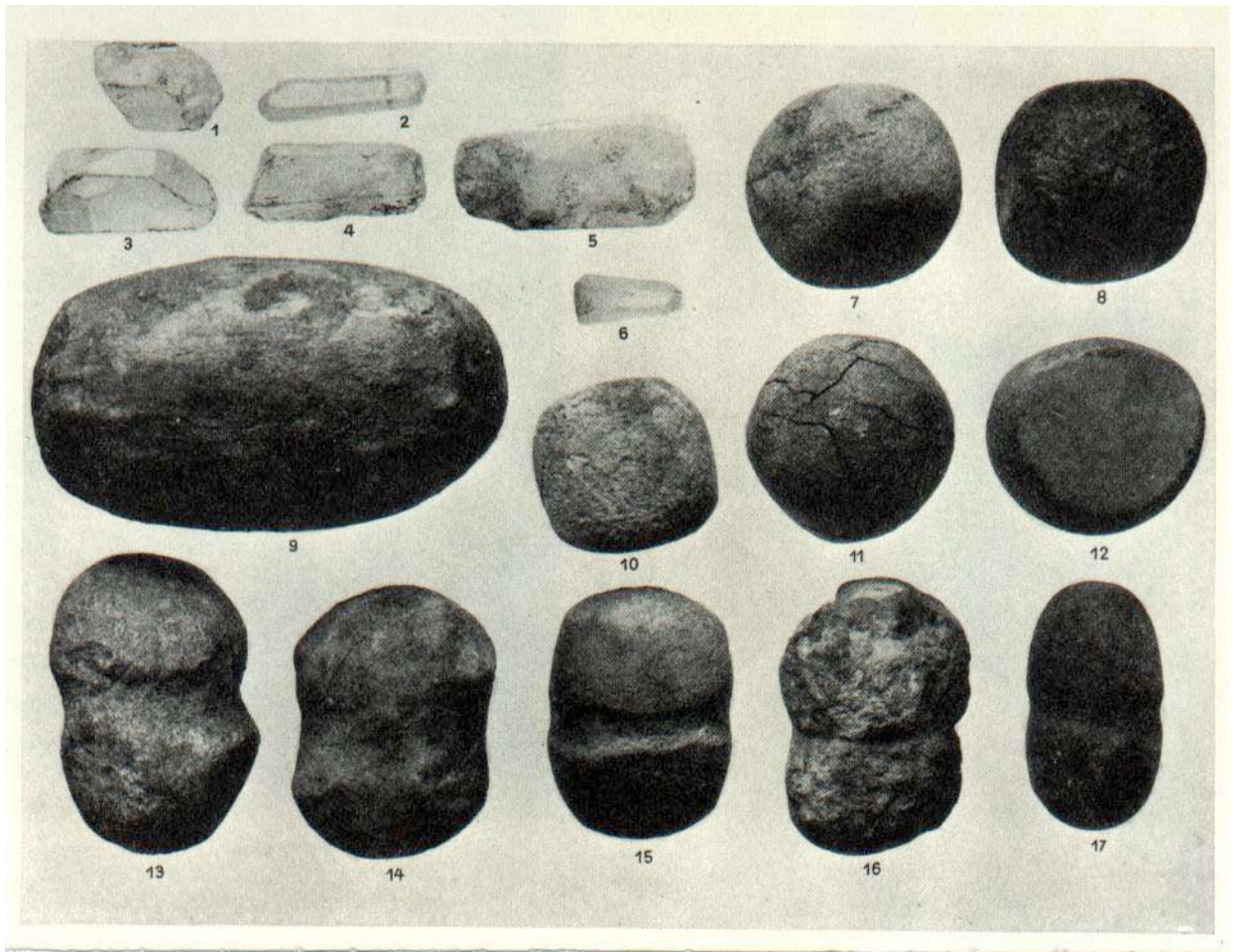
Uaffens ed utensils da bronz

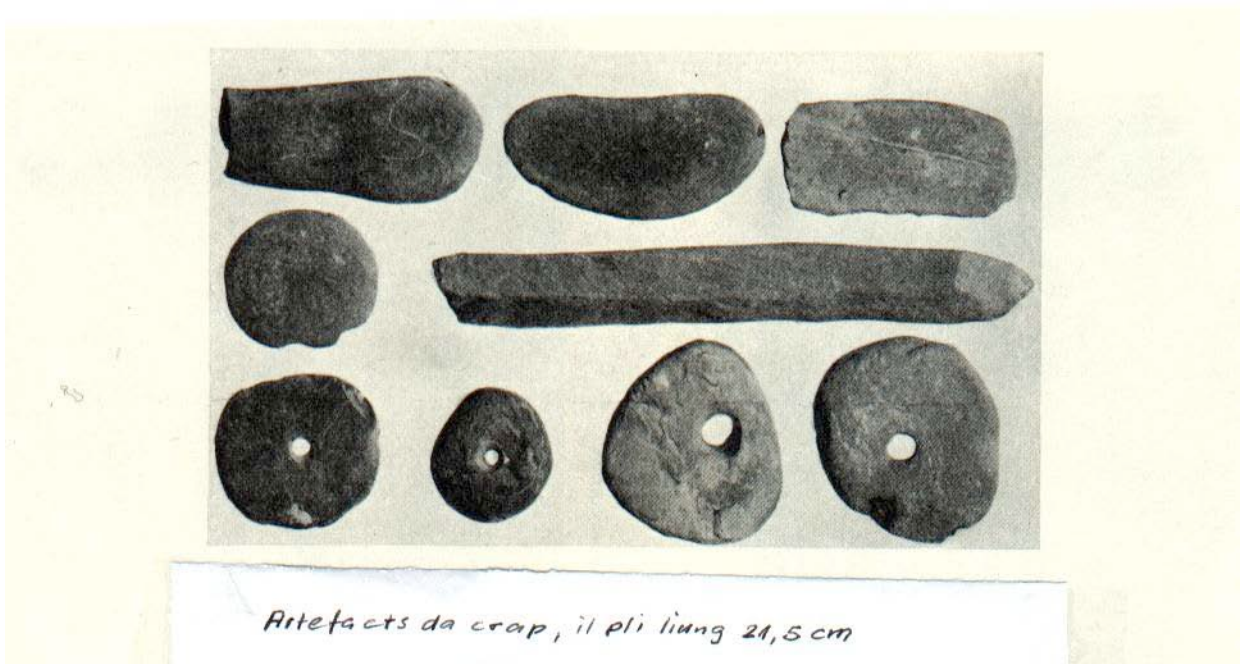
Artefacts ord crappa e cristallas

A Crestaulta han ins era anflau 5 mazzas da crap che vegnevan duvradas sco marti ni mazza. Ei setracta da craps liungs rodunds ella grondezia d'in pugn. Entuorn entuorn ein quels muni cun ina crena che vegneva a survir per fermar il moni cun cudetschas, ragischs u curom.. Ulteriuramein han ins aunc anflau 18 smacca-grauns, numnadamein craps cubics e rodunds en differentas grondezias.

Dapli 5 craps per pitgar, 5 craps per mular e 4 craps plats da platta-morta rodunds e perforai che vegnevan a survir sco craps da catsch vid tradels e tanvialas. 20 cristagls cun pézs isai muossan che tals vegnevan duvrei per modelar caussas pli diras, probabel per fabricar uaffens dad ies. L'applicaziun da cristallas han ins anflau en neginas autras excavaziuns.
(mira skizza silla proxima pagina)

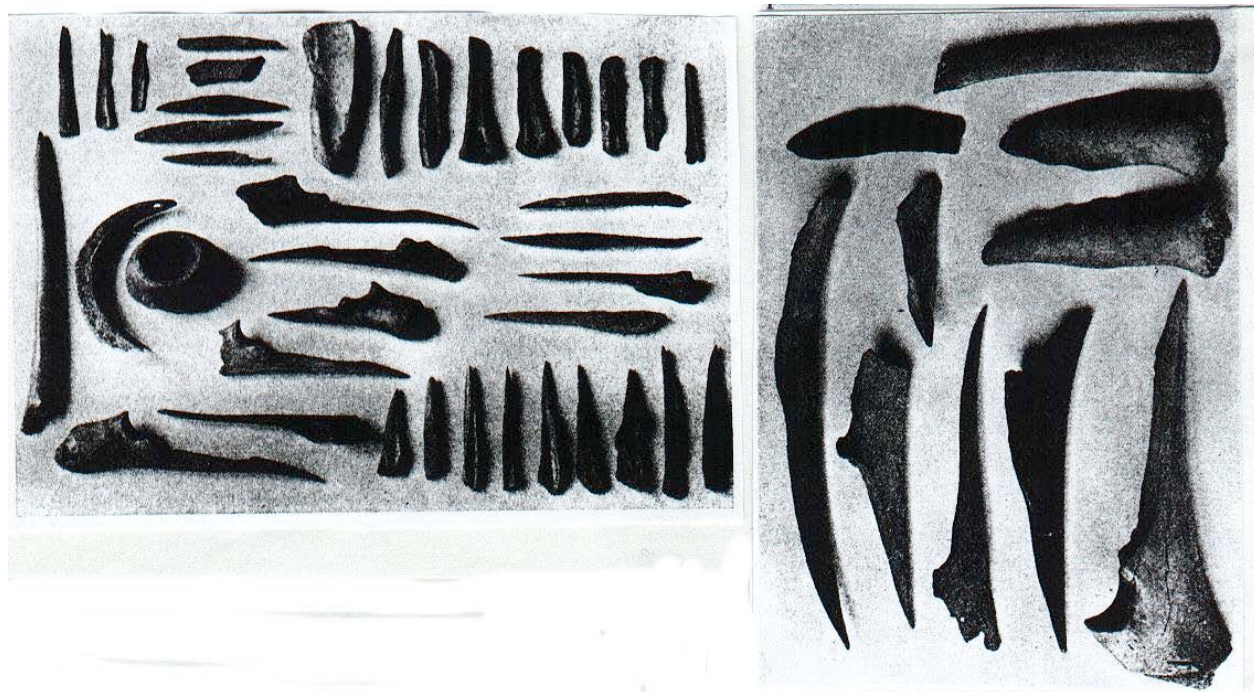
Artefacts da crap e cristagl, il pli grond ei 15,5 cm

Artefacts da crap, il pli liung 21,5 cm

Artefacts dad ies

En tut han ins anflau 84 oss modulai, ils biars ord la sdrema giufuns. Quels vegnevan duvrai sco stilett, sibla, guila da cuntschar cun ruosna, sco cunti per schubergiar pials ect.

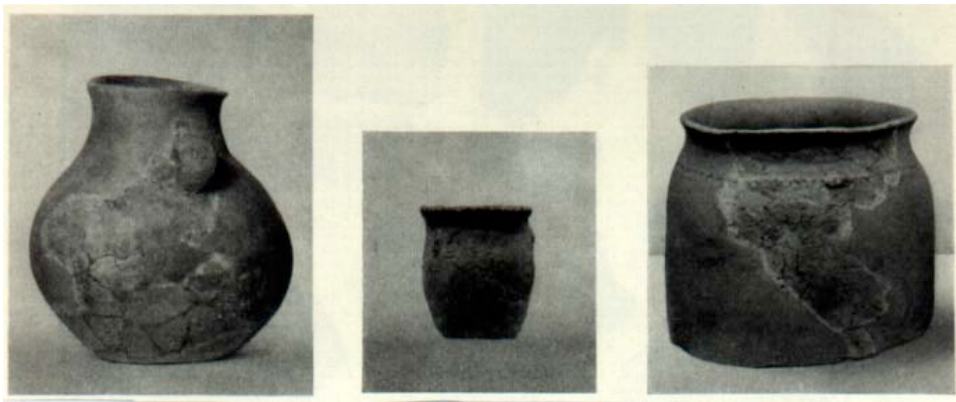
Cheramica

En negins habitads dil temps da bronz han ins anflau tonta cheramica sco a Crestaulta. Il grond inventari da ruogs dat a quella culegna ina muntada archeologica. Ord il material recaltgau resultescha in diember minimal da 436 differenta vischala che ei per part ornada rehamein e per part munida cun manetschas. La formaziun ornamentala dalla vischala dat perdetga ch'ils construiders havevan in bien senn artistic. Fetg savens vegneva la vischala ornada da glestas horizontalas. Buca meins che 133 ruogs u tocca da vischala possedan quellas glestas, per part mo ina, autras duas glestas parallelas. Auters ruogs possedan tier las glestas horizontalas aunc talas verticalas ni era uiarschas engiuviars. Quellas glestas vegnevan formadas anoviars q.v.d. la preit dil vischi vegneva fatga en quei liug pli grossa. Las canneluras (crenas) ed ils sgreffels encuntercomi vegnevan formadas entras smaccar ils ornaments anenviars pia el senn negativ. Auters ruogs ein muni cun bots muots rodunds, auters ein gits ni cun retschas da ruosnas, puspei auters cun lingias gradas ni sturschidas. Denter la vischala anflada sesanfla tala sco scadiolas cun in diameter da 15 cm tochen tier tala cun in diameter dad 1 m. Quels vischals gronds han aunc in terment venter, aschia che il diameter prius el miez dil vischi survarga naturalmein 1 m. Igl inventari da cheramica da Crestaulta muossa in ault nivo tecnic ed in desideri creativ per svilupar bialas e plascheivlas fuormas ed ornaments.

Burkard, il perscrutader dalla prehistoria sciva: "Mehrere wirklich neue, in der prähistorischen Zeit bisher unbekannte Ausgestaltungen nötigen den Beschauer die gebührende Bewunderung ab, sowohl für das vollendete, handwerkliche Schaffen als für die Idee und das Wollen, durch

Abgehen von Althergebrachtem etwas Neues zu formen. Jene Töpfer oder Töpferinnen von Crestaulta haben ohne Zweifel Grosses geleistet".

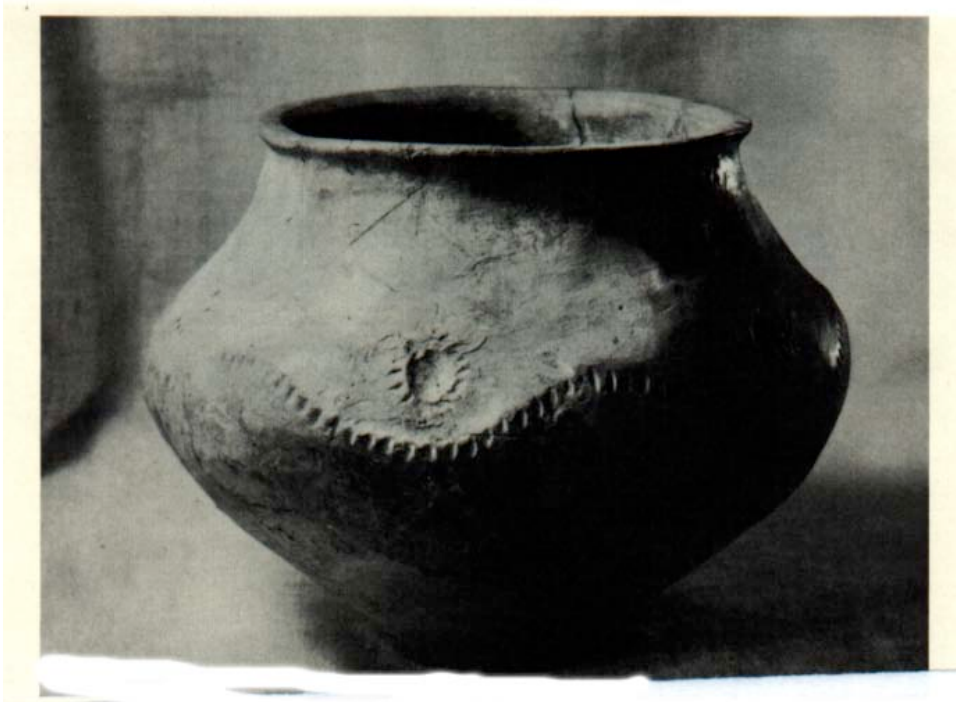
Cheramica da Crestaulta

ruog 1 : 4

ruog 1 : 7

ruog 1 . 8

ruog, altezza 27 cm

Las fossas dils habitonts da Crestaulta

Sin la culegna da Crestaulta han ins bein era anflau restonzas d'ossa da carstgauns, denton san ins buca quintar ch'ei existeva leu in santeri. Tenor las retschercas ha ei semussau che ils rests da skelets anflai sin la culegna derivan dad ina persuna carschida e da 7 affons pigns per part da nievnaschi. Forsa satrav'ins buca affons che neschevan morts sil santeri mobein ella viscinonza dallas tegias. Daco che l'ossa d'in carschiu sesanflava silla culegna resta in legn.

Per schabetg han ins igl onn 1946 anflau in santeri dils habitonts da Crestaulta. Entras cavar ruosnas per las petgas d'il conduct electric han ins anflau sin in crest da morena denter Crestaulta ed igl uclaun da Surin in santeri. Denter auter eisi entras quei scavament vegniu alla glisch bronz luau ed ossa. Las excavaziuns da 1947/48 han purtau alla glisch 13 - 14 fossas. Ei setracta da fossas da baras barschadas cun aschuntas da bronz. Mo ina bara sesanflava en ina pintga chista da crap, las autras havevan in funs u in uvierchel da crappa e tier autras era la tschendra messa en in mun ensemmen cun las aschuntas da bronz e curcladas en cun tiara. Ils perscrutaders dalla prehistoria numnan quella moda da satrar "Brandschüttengräber", forsà savessen nus numnar quei "fossas cun muns da tschendra". Las aschuntas en bronz existevan ord guilas, schibettas d'ornaments, bratschelets ni rullas da bratsch, en tut 87 artefacts pia ca. 6 - 7 objects per fossa. Essend che tals artefacts lein presumar che quei seigi stau ornamentals da femnas ston ins concluder ch'ei setracta d'in santeri da femnas. Pia han ils habitonts da Crestaulta giu santeris separai per umens e femnas. Avon che satrar vegnevan las baras cremadas (barschadas). En in liug han ins descruvetg ina fueina da plirs meters quadrats cun ina cozza da tschendra. Entuorn quella fueina sesanflavan ossa d'animals, rests da chera e ed ina stresa da bronz. Damaneivel sesanflava in foss rodond da ca. 110 - 115 cm diameter cun restonzas da travs ord ischi. Quellas restonzas da tschendra, la fueina ed il foss rodond stattan senz'auter en conex cun la cremaziun. Tenor las aschuntas d'ornaments san ins quintar che quellas fossas derivan ord il 15avel tschentaner avon Cristus. Quei ei l'epoca dalla schinumnadas cultura dallas fossas da crests (Hügelgräberkultur) che existeva da quei temps ella Europa centrala. In novum ei per la Europa centrala il fatg che las baras vegnevan barschadas sin Cresta petschna (il num da quei santeri) quei ch'ins ha per quei temps anflau mo el'Ungaria.

Essend ch'ins ha descuvretg mo il santeri dallas femnas dils onns 1500 - 1300 a.Cr. sche resta la damonda: Nua ein las fossas dallas femnas dils onns 1800 - 1500 a.Cr e nua quellas ord il temps giuven da bronz (1300 - 1100 a.Cr.) e nua quellas dils umens. Forsa meina ina casualitad alla anflada da quellas fossas.

Recapitulaziun, dataziun e classificaziun culturala

Il habitadi da bronz a Crestaulta ei la pli gronda staziun da quei gener descruvetg en Svizra. Ca. 1800 a.Cr., pia el temps baul da bronz, ei ina gruppa da pievel secasada a Crestaulta. Ils vegnentsuenter da quei pievel ha priu avdonza leu d'ont 5 - 6 tschentaners. Derivonza ed origin e stretga appartenenza culturala da quei pievel schain aunc el stgir. Sin fundament dallas discuvretgas san ins mo far presumaziuns e buca trer conclusiuns definitivs. Crestaulta ha en differents risgurd atgnads, aschia che la glied dil fatg stattan avon in legn.

La perscrutaziun dil habitadi Mutta - Falera muossa entginas paralellas cun la sdrema giu funs ed amiez da Crestaulta. Ella sdrema sisum mauncan objects da cumparegliaziun, aschia ch'igl ei da supponer ch'il habitadi a Mutta - Falera ha buca cuzzau aschi gitg sco quel da Crestaulta.

Ella sdrema giufuns da Crestaulta han ins buca anflau bronz e per quei datesch'ins quella el temps da 1800 - 1500 a.Cr. Da lezzas uras era quei metal fetg rars ed en mintga cass fetg prezius ed ord quei motiv san ins declarar la discuvretga dil grond diember d'uffens, guilas, stilets ect. ord ies en

quella sdrema culturala.

La secunda sdrema da Crestaulta sto derivar ord il temps miez da bronz, pia denter 1500 - 1300 a.Cr.La sdrema sisum formescha la fasa finala dil temps miez da bronz.La davosa sdrema da cultura sa forsa era tonscher viaden el scalem pli vegl.Forsa tonscha il habitadi da Crestaulta schizun tochen viaden ella scumiada dil millenari.

Igl ei buca pusseivel d'eruir ina derivonza da parentella e da cultura cun staziuns ord la Svizra bassa.Las palisadas ord il temps baul da bronz (sper Morges ni sper Meilen, il habitadi sper Untersiggental AG) muossan ella cheramica certs puncts comparegliabels, denton anfl'ins leu puspei autras fuormas che mauncan totalmein a Crestaulta, p.ex. scadiolas cun in funs en fuorma da culla. Il svilup dalla cheramica sa haver priu a Crestaulta in'otra direcziun che en la Svizra bassa e quei ord motiv ch'il Grischun ei adina staus ina tiara da coligiazium denter las differentas regiuns culturalas aschia che era nossa cuntrada ei stada sut differentas influenzas culturalas. Era el habitadi "Petershügel" sper Cazis han ins anflau cheramica che lai buca ordinar ellas culturas neoliticas dil contuorn. A Cazis regevan las casas da foss,grond menaschi da catscha (ca. 50% ossa d'animals selvadis),applicaziun dalla corna-tscharfa per far uaffens ed applicaziun dil crap.

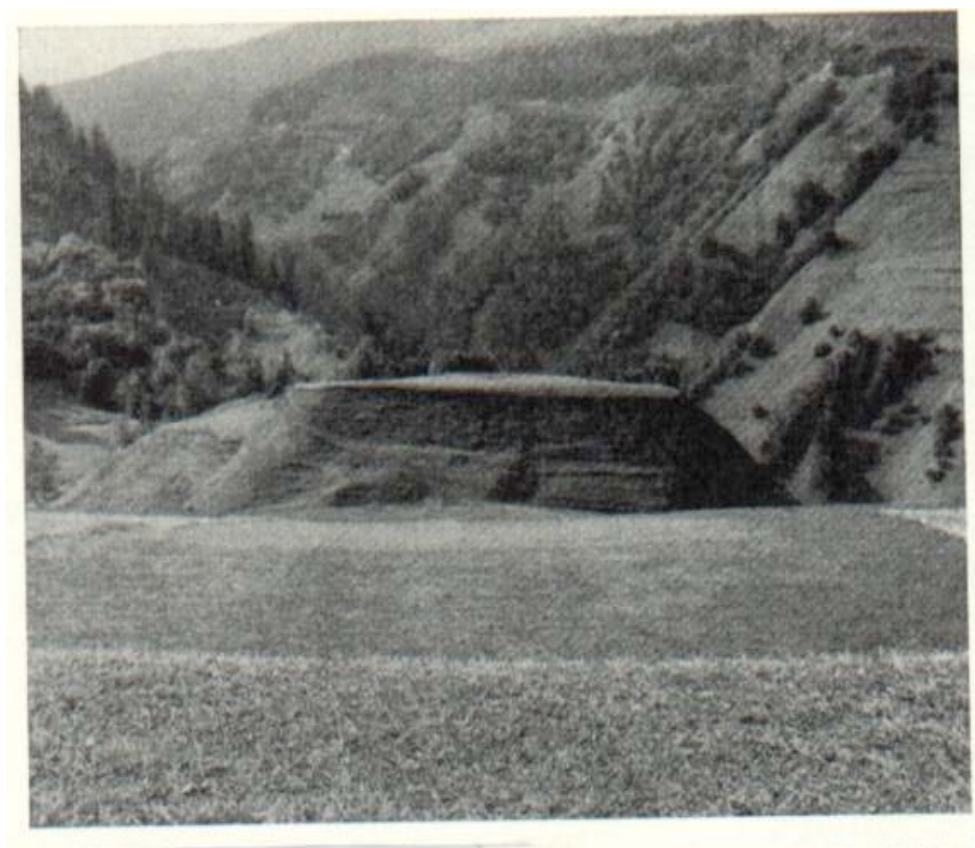
Schegie ch'ins ha anflau en Svizra differents habitadis ord il temps baul e medieval da bronz,sche sesanflan denter quels loghens d'anflada en Svizra sco en Tiaratudestga meridiunala mo paucs habitadis campesters.Ord quei motiv ha la discuvretga da Crestaulta ton pli gronda muntada e quei tonpli che las anfladas el Grischun ein carschidas, aschia a Mutta-Falera, sil crest Fryberg a Siat,Petrshügel Cazis e Lavin.Ei setracta d'ina cultura speciala e tipica interalpina ord il temps baul e medieval da bronz che udeva bein el rudi dalla pli veglia cultura da bronz dalla Svizra bassa e dalla Tiaratudestga meridiunala che ha bein giu contact cun culturas, fuormas ed ornamentals dil sid e digl ost, las quallas han lu bein priu lur atgnas vias.

Crestaulta ei l'emprema e lunsch ora la pli reha anflada da quella cultura speciala ed en cercchels professiunals vegn quella cultura speciala interalpina numnada "La cultura da Crestaulta". Cunquei che quella cultura muossa ina gronda analogia cun la Svizra bassa, cun la Tiaratudestga meridiunala e cun las tiaras dil Danubi, ston ins supponer ch'il pievel da tschep da Crestaulta derivava ord in da quels territoris (palissadas).Las differentas midadas en ornaments e formaziun vid la cheramica ellas differentas sdremas san esser succedidas u tras imigraziun da novs cussadents ni entras traffic comercial.Il pievel colonist ord il temps baul e medieval da bronz vegn savens indicaus sco ligurier.Forsa derivavan era ils habitobts da Crestaulta da quei pievel.. Ils plaids cun la finiziun "asca" dueien enconuschentamein derivar dil liguric (Serenastga).Essend che la culegna da Crestaulta schai silla vart dretga dil flum eisi bein da presumar che quei ei daventau per buca stuer traversar il Glogn per ir sur il pass Diesrut e Greina.La colonisaziun dallas valladas alpinas vegn ad esser primar ed il traversar il pass secundar.Muort l'isolaziun dallas valladas Grischunas eisi seformau in'atgna cultura quei che ei aunc oz per part il cass malgrad la germanisaziun el temps caroling e las imigraziuns dils gualsers el temps medieval.

Il motiv dalla colonisaziun da Crestaulta schei bein el fatg che quella culegna possedeava bunas pusseivladads da sedefender, in terren planiv e fritgeivel sco era surveseivel per la cultivaziun digl èr,maneivel digl uaul e dallas pastiras, bun'aua ord il flum vischinont, bia suleagl che pudeva contonscher la culegna tras la Val Serenastga era duront igl unviern.Quellas premissas anfl'ins en ualti tuts habitadis ord il temps da bronz el cantun Grischun.

Suenter in barschament dal temps pli tard dalla epoca da bronz han ils habitonts bandunau la culegna per adina.Schebein il habitadi ei vegnius destruius d'inimitgs ni sch'ils habitonts han simplamein encuretg in'otra dimora,quei vegn a restar in legn.In per tschiens onns pli tard q.v.d.

ella perioda giuvna da fier,sto Crestaulta aunc inagada esser stada habitada per in cuort temps, igl ei numnadamein vegniu anflau duas scalgias da ruogs che affirman quei fatg.Igl ei denton buca pusseivel che quellas duas culturas han giu contact ina cun l'autra, pertgei mussaments ord l'epoca finala dil temps da bronz ed ord l'epoca d'entschatta dil temps da fier mauncan. Ualvess vegn zatgi a saver sligiar tut ils misteris da Crestaulta.

Vista naven da Surin

Vista da est

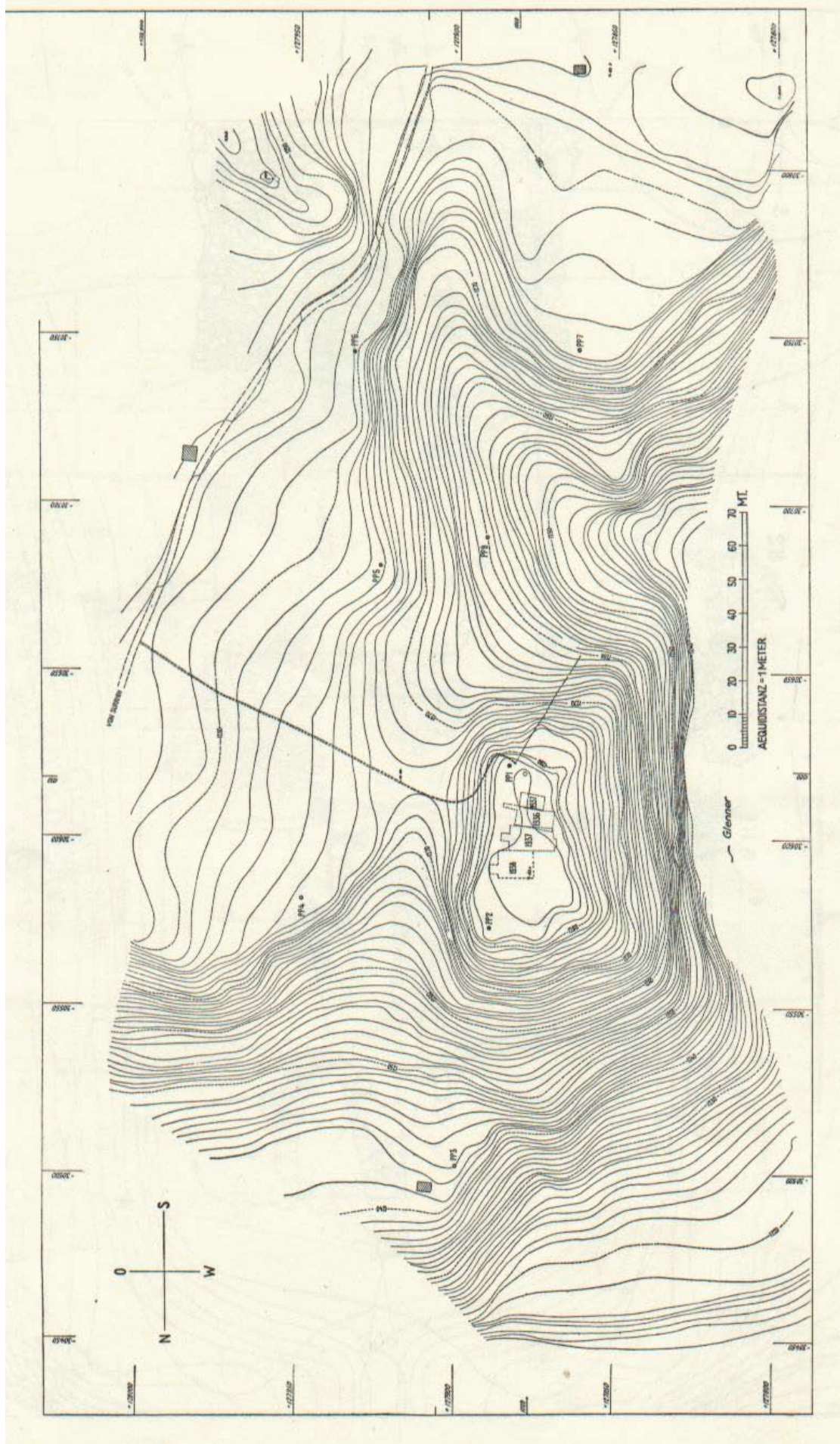
Phot. Keller-Tarnuzzer

Piz Aul

Vista da nord

Phot. Keller-Tarnuzzer

Survesta generala